

Ponder

DE NOTARIS INGELIJST

Annette de Vries

HELP, DE NOTARIS VERDRINKT

P.L. Nève

LIEVE NICHTEN, LIEVE NEVEN,...

P.H.M. Gerver

VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN

• Het einde
Marianne Eisma

UIT HET ARCHIEF

• Een vroege vorm van
certificering van onroerend goed
A.A. van Velten

HET SIGNET VAN DE NOTARIS

Caspar van Heel

HET NOTARIEEL WOORDENBOEK

Ben Duinkerken

Nieuw verschenen bij Sdu Uitgevers

Zakboek Estate Planning, editie 2004

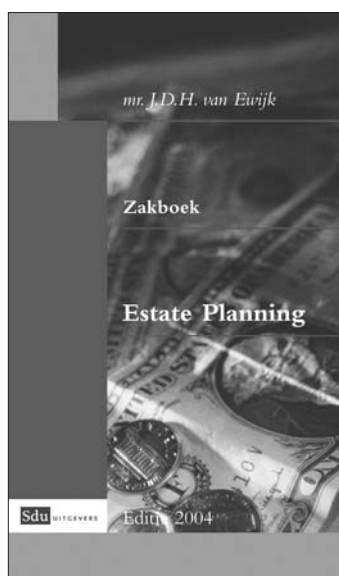
In het **Zakboek Estate Planning** is alle belangwekkende informatie voor de Estate Planner gebundeld.

Opgenomen zijn onder meer relevante gedeeltes van wetteksten (erfrecht, personen- en familierecht, fiscaal recht en vermogensrecht), successie- en rentetarieven, prijsindexcijfers en overlevings-tabellen. Daarnaast vindt u een overzicht van adressen van notaris-kantoren, rechterlijke instanties en inspecties.

Het hart van het zakboek wordt gevormd door de vijftig meest belangrijke arresten en/of besluiten die zijn voorzien van verwijzingen naar wetsartikelen en literatuur én een korte inhoudelijke omschrijving. De combinatie van verwijzingen naar wetboeken, jurisprudentie en vakliteratuur,

gecompleteerd door samenvattingen en annotaties maakt het **Zakboek Estate Planning** uniek in zijn soort.

Met een abonnement ontvangt u automatisch jaarlijks de nieuwste editie. Bovendien profiteert u van een korting van 20% op de regulier geldende verkoopprijs.

Auteur:
mr. J.D.H. van Ewijk

ISBN:
90 5409 403 6

Bestelcode abonnement:
ZAKEST

Prijs:
€ 38,50,
in abonnement € 30,80

Onze uitgaven zijn
ook verkrijgbaar
via de boekhandel

Bestel via
www.sdu.nl
of bel
(070) 378 98 80

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

“Ponder” volgens Van Dale:

unster, een soort evenaar met aan de ene zijde een haak en aan de andere een gewicht dat men af- en aanschuift, balans met ongelijke armen.

C O L O F O N

Ponder:

halfjaarlijks mededelingenblad van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, van Eeghenstraat 222, 1071 GM Amsterdam

Telefoon: 020 675 6479

Fax: 020 679 0358

Email algemeen: info@notarielestichting.nl
redactiesecretaris:
inesvangasselt@notarielestichting.nl

Website: www.notarielestichting.nl

Postbanknummer: 554704

Redacteuren:

W. Bosse
B. Duinkerken
P.H.M. Gerver
Liesbeth M. van der Marck
B.C.M. Waaijer

Redactiesecretaris:

Inés M. van Gasselt

Lay-out/productie:

Francien van Maasdijk
Grafisch Bureau Schaefer

Foto's:

Omslag : Maarten Brinkgreve
Pag. 3, 6, 14 : Wouter Thorn Leeson
pag. 5 : Mw. C.D.M. Ypma-Umbgrove
pag. 13 : KLM Luchtfotografie

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door:

Raadgevend Bureau Borgdorff te Rotterdam, Kluwer Juridische Uitgevers te Deventer, Prins Bernhard Cultuurfonds te Amsterdam en SDU te Den Haag.

Aan dit nummer werkten mee:

Ben Duinkerken, *rechtsbistoricus en oud-notaris te Den Haag*
Marianne Eisma, *kunsthistorica*
Carine Elion-Valter, *kandidaat-notaris en auteur*
P.H.M. Gerver, *oud-notaris te Amsterdam, bijzonder hoogleraar notarieel recht aan de Universiteit van Amsterdam*
J.G. Gräler, *notaris te 's-Hertogenbosch*
J.J.A. de Groot, *voorzitter notariële stichting, oud-notaris, universitair docent Universiteit van Amsterdam*
Caspar van Heel, *rechtsbistoricus, werkzaam als provinciaal archiefinspecteur in Overijssel*
Liesbeth M. van der Marck, *conservator notariële stichting*
P.L. Nève, *emeritus hoogleraar Radboud Universiteit Nijmegen en Katholieke Universiteit Brabant*
A.A. van Velten, *juridisch adviseur te Amsterdam, bijzonder hoogleraar onroerend goedrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam*
Annette de Vries, *cultuurhistoricus*

IISN: 1385-7428

Inhoud

IN MEMORIAM	4	J.J.A. de Groot
VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN		
Het einde	5	Marianne Eisma
UIT HET ARCHIEF		
Een vroege vorm van certificering van onroerend goed	6	A.A. van Velten
HET NOTARIEEL WOORDENBOEK		
Getuigen	7	Ben Duinkerken
HET SIGNET VAN DE NOTARIS (13)	7	Caspar van Heel
DE NOTARIS INGELIJST	8	Annette de Vries
HELP, DE NOTARIS VERDRINKT	10	P.L. Nève
PITLO PRIJS	11	Bestuur Stichting Pitlofonds
POSTACADEMISCH ONDERWIJS NAJAAR 2004	11	Liesbeth M. van der Marck
ARS NOTARIATUS		
Mandeligheid	12	J.G. Gräler
LIEVE NICHTEN, LIEVE NEVEN,...	13	P.H.M. Gerver
IMPONDERABILA	14	Liesbeth M. van der Marck
SIGNALEMENT	14	Carinne Elion-Valter

Aktentrommels

In memoriam

Op 28 februari van dit jaar is ons een bijzonder mens ontvallen. Een ontmoeting met Ernst Cohen Henriquez was tot op de hoge leeftijd, die hij heeft mogen bereiken, altijd weer een ervaring. Hij was in staat met een enkel woord over een verhaal of een mededeling een relativering aan te brengen, waardoor dat verhaal of die mededeling opnieuw moest worden bekeken en de uitkomst daarvan was altijd een herijking ervan. Dat enkele woord ging vaak vergezeld van het hem zo kenmerkende begin van een glimlach, welke glimlach bij begrip van de ander een vriendelijke lach werd.

Mijn eerste ontmoeting met hem stamt uit de jaren zeventig. Geheel in overeenstemming met de toen heersende democratiseringsgolf zat ik als jong docent in de benoemingscommissie voor een notariële hoogleraar aan de Groningse Universiteit. De confrontatie met Ernst was wel een heel bijzondere. Na enkele personen te hebben ontvangen, die duidelijk wilden maken dat zij de enig juiste keuze voor dit ambt zouden zijn, kwam Ernst eerst met de vraag of wij wel enige mensenkennis hadden. Hij kon zich namelijk niet voorstellen, dat wij dan met hem over een hoogleraarschap zouden willen praten. Het was zijn methode om ons te testen over de aard van onze bedoelingen en, aangezien we de betekenis van zijn begin van een glimlach nog niet onderkenden, traptten we er volledig in. Na deze eerste confrontatie

was er geen enkele twijfel meer, wie de te benoemen persoon zou moeten zijn.

Voor Ernst was een belangrijk element in de omgang met de ander de acceptatie van verschillen tussen mensen. Hij eiste van zijn gesprekspartner evenzeer als van zijn studenten, dat deze zijn wijze van denken en de formulering daarvan respecteerden. Hij was in alle opzichten een bedachtzaam man. Dat bracht vaak mee, dat de formulering van zijn zinnen in een langzamer tempo geschiedde dan menig een gewend was. Probeerde je evenwel een zin van hem alvast te voleindigen dan wel een antwoord te geven op een nog niet afgemaakte zin, dan was hij even doof en maakte eerst zijn zin op zijn eigen wijze af alvorens je weer een blik te gunnen.

Hij zelf betoonde immer respect voor de ander. Ik denk niet dat iemand zich met hem niet op zijn gemak zal hebben gevoeld, zelfs niet de student, die tentamen kwam doen.

Dat respect voor de ander ging evenwel veel verder. Het niet accepteren van de mens met zijn eigen cultuur en gewoontes in ons land ontwaarde hij al heel vroeg. In het begin van de jaren tachtig stelde Ernst de discriminatie van hen die niet in Nederland waren geboren al aan de orde. Het is een object van zorg voor hem geweest, waar hij zijn verdere leven mee heeft geworsteld.

Ook voor het functioneren van de Stichting heeft hij lang een waardevolle bijdrage geleverd. Op het moment dat hij besloot daarmee te stoppen heeft de toenmalige voorzitter zijn belangrijke bijdragen voor de Stichting aan de orde gesteld in een poging hem op zijn besluit te laten terug komen. Ernst evenwel verklaarde dat hij het als zijn grootste verdienste zag er voor te zorgen dat niemand elkaar in de haren vloog en hij meende daarin wel geslaagd te zijn.

Ik beschouw het als een groot voorrecht hem te hebben gekend.

E.C. Henriquez (1917-2004)

J.J.A. de Groot
Voorzitter

Zie ook het In memoriam door Mr R.J.C. Flach, opgenomen in WPNR 6574, 17 april 2004

Verlijden, verleed, verleden

Het einde

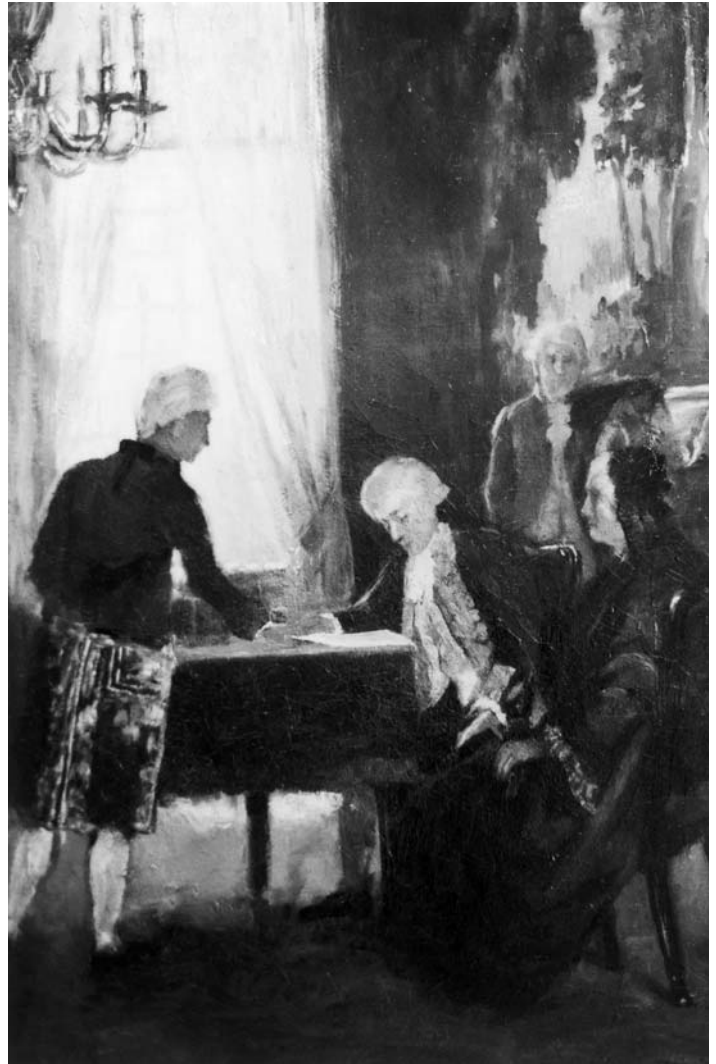
Zij dragen pruiken, jabots, juste-au-corps en kniebroeken

Aan alles komt een eind. Met deze zin als opening van zijn brief aan de Stichting kondigde oud-notaris J. Heerema in september 2002 aan dat zijn einde hier op aarde nu ook in zicht kwam. Het einde dat daarmee ook aan zijn donateurschap kwam, compenseerde hij echter ruimschoots met het vooruitzicht dat besloten lag in de vraag aan het einde van zijn brief. Zou de Stichting geïnteresseerd zijn in het schilderij dat hij bij de overname van het kantoor van zijn ambtsvoorganger had ontvangen?

Na aankomst in de Stichting in oktober 2003 bleek het schilderij te voldoen aan de beschrijving die Heerema daarvan had gegeven. Het zou een notaris voorstellen die aan een oude (waarschijnlijk) Dordtse vrouw in tegenwoordigheid van getuigen een testament voorleest en dit gezelschap bevindt zich inderdaad in de hoge kamer, die wordt gedomineerd door een rijk bewerkte rococo schoorsteen en een landschap op een behangsel of wandtapijt. De notaris zit daarbij met zijn papieren aan een ietwat excentrisch, onder een kristallen kroonluchter geplaatste tafel naast een in het zwart gehulde dame met kanten sluier. Haar blik lijkt af te glijden naar de getuige die de notaris staande een helpende hand biedt. De andere leunt tegen de schoorsteen.

Bij de overige gegevens die Heerema over het schilderij verstrekke, zijn echter enige kanttekeningen te plaatsen. De tussen haakjes toegevoegde signatuur en datering *C.E. Sande la Coste 1789* konden niet correct zijn. Carel Elisa van der Sande Lacoste, een aan de Amsterdamse Rijksacademie en de Parijse Ecole des Beaux Arts opgeleide kunstenaar die naast schilderijen ook tekeningen van figuren en landschappen maakte, leefde niet in de 18de maar in de 19de eeuw. Bij overname van deze gegevens van het schilderij heeft Heerema daaraan eigenmachtig de ontbrekende eeuw toegevoegd en het historiserende karakter van het schilderij gaf daarbij alle aanleiding voor zijn 18de-eeuwse inschatting. Behalve het interieur is de kleding van de heren duidelijk 18de-eeuws. Zij dragen pruiken, jabots, juste-au-corps en kniebroeken.

Aan de keten van bezitters van het schilderij die Heerema vervolgens opgaf, bleek na onderzoek een schakel te ontbreken. Zijn ambtsvoorganger zou het hebben gekregen van zijn vader die het weer had van zijn vader, enz., maar notaris P.H. van den Steen had geen notaris als vader. Diens ambtsvoorganger jhr mr H.J.H. Stoop had die wel en daarbij de Dordtse achtergrond die de afgebeelde vrouw ook zou hebben. Zijn vader werd in het bij Dordrecht gelegen Strijen geboren uit een Dordtse vader die daar notaris en burgemeester was. De kunstenaar die met zijn voortdurend slechte gezondheid slechts 34 jaar werd, was trouwens ook uit Dordrecht afkomstig. Op enkele verblijven elders na leefde en werkte hij daar van 1860 tot 1894.

Detail van het besproken schilderij

Heerema repte niet over de toestand van het schilderij, maar het doek bleek vuil en wat beschadigd. Mevrouw C.D.M. Ypma-Umbgrove heeft het inmiddels op deskundige wijze aan beide zijden schoongemaakt en aangespannen, waarbij de beschadigingen werden bijgevuld en geretoucheerd. Met de nieuwe vernislaag over de vanwege de vele overschilderingen ongemoeid gelaten oude, komt er aan deze welkome aanvulling van de collectie hopelijk nog lang geen eind.

Marianne Eisma

Uit het archief

Een gastschrijver valt in voor de vaste auteur van deze rubriek

Een vroege vorm van certificering van onroerend goed

Onlangs kreeg de Stichting van een notariskantoor een aantal oude notariële bescheiden die o.a. betrekking hadden op enkele belangrijke familiebezittingen in Zuid-Kennemerland. Onder deze bescheiden bevinden zich ook enige genummerde "Actiën of Aandeelen", elk vertegenwoordigend 1/240e aandeel in gemeenschappelijke overzeese bezittingen.

Het betreft gedrukte en notarieel gewaarmerkte afschriften van een op 21 februari 1831 door mr Jan Fabius, Openbaar Notaris residerende te Amsterdam, gepasseerde akte, welke werd opgemaakt naar aanleiding van het overlijden van de heer Jan Willink. Laatstgenoemde had, tezamen met zijn broer Wilhelm, een aantal landerijen gekocht in de Verenigde Staten van Noord Amerika, ten einde deze te exploiteren en uit te ponden. Door diens overlijden en vervolgens de dood van zijn oudste zoon was er kennelijk een onoverzichtelijke situatie ontstaan met een groot aantal erfgenamen/mede-eigenaars. Omdat de landerijen nog niet verkocht konden worden, besloot men deze te certificeren, waarbij elke gerechtigde een zodanig aantal "Actiën of Aandeelen" ontving – deze dubbele aanduiding wordt telkens gehanteerd – als overeenkwam met zijn gerechtigdheid in de onroerende goederen.

Het is aardig om te zien hoe deze landerijen worden omschreven, bijvoorbeeld:

"beginnende van zeker punt van de Noordelijke grenscheiding van den Staat van Pensylvaniën, acht en twintig mijlen ten westen van den Zuidwesthoek van het land, gekocht door NATH. GORHAM en OLIVER PHELIPS, van de vijf Indiaansche Natiën, gaande van gezegd

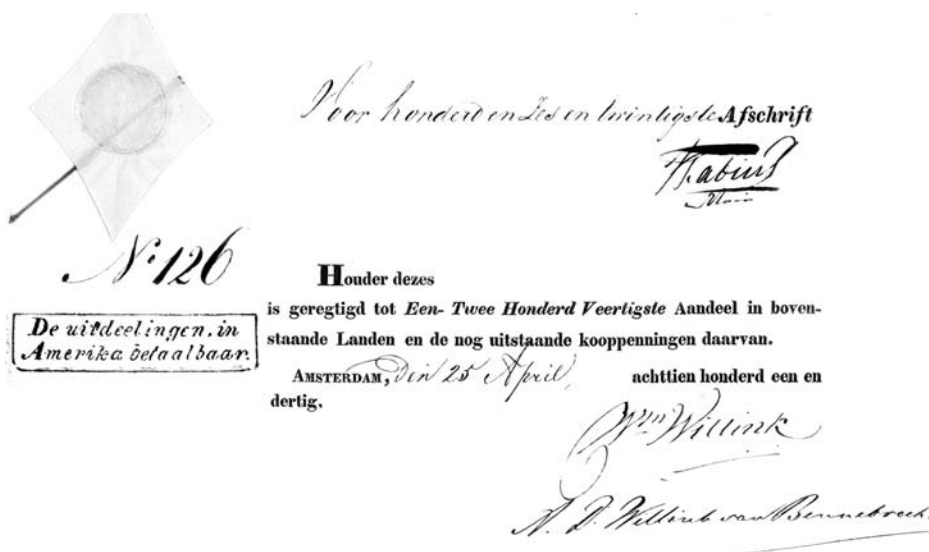
punt achttien mijlen Noordwaarts, van daar twaalf mijlen Oostelijk, dan zes mijlen ten Noorden, dan weder vier mijlen Oost naar de meridiaanlijn, zodanig die door F. en B. ELLICOT, gezworen landmeters der Hollandsche Land-Compagnie is bepaald (enz.)."

Vervolgens wordt door alle betrokkenen in de akte geconstateerd dat de twee oorspronkelijke mede-eigenaars zolang hun eigendom heeft geduurd niet aan splitsing of verdeling dachten – wel aan partiële verkoop – maar dat dit door de plaatsgevonden verervingen thans anders is geworden. Het lijkt nu wenselijk een zodanige splitsing te creëren dat elke deelgenoot "dadelijk (over) eene beschikbare en verzilverbare waarde" van zijn gedeelte zou kunnen beschikken. Besloten wordt daarom de nog aanwezige Amerikaanse landerijen, inclusief de vorderingen wegens nog te ontvangen verkoopprijzen van inmiddels verkochte onroerende zaken, "in een gepast aantal Actiën of Aandeelen te verdeelen, waarover iedere houder vrijelijk en naar welgevallen zoude kunnen beschikken", een en ander zodanig dat eenieder aan de desbetreffende regeling gebonden is.

Vervolgens wordt in een elftal artikelen het beheer van de landerijen nader geregeld: er wordt een raad van vier Heeren ingesteld (uit elke familietak twee personen), aan wie tevens de bevoegdheid tot verkoop wordt toegekend. De exploitatie wordt opgedragen aan de directeur ter plaatse, die uitsluitend aan de Heeren rekening en verantwoording schuldig is. Verdeling van inkomsten zal naar rato geschieden aan de houders van "Actiën of Aandeelen", waarbij de keuze wordt gegeven deze in Nederland dan wel Amerika te ontvangen; wordt de keuze in laatstvermelde zin gemaakt, dan dient dit op het Aandeel te worden vermeld door middel van een gestempelde tekst.

De in het bezit van de Stichting gekomen Aandelen zijn genummerd, gedateerd en ondertekend door de notaris. Daarop is gestempeld: "De uitdeelingen in Amerika betaalbaar" en blijkens een aantekening aan de achterzijde heeft daarop een jaarlijkse uitdeling plaatsgevonden van 1831 tot en met 1838. De hoogste uitkering was f 568,82 in 1835. Kennelijk zijn de laatste landerijen in 1838 verkocht, waardoor deze opvallende vorm van certificering een natuurlijk einde heeft gevonden.

A.A. van Velten

Het notarieel woordenboek

Getuigen

WOORD-BOECK,

Daer in alle

De Kunst-woorden des
Notarifchaps, mitfgaders ande-
re vreemde, soo Latijnsche als Fransche
woorden werden verduytscht.

Sinds de invoering van het nieuwe erfrecht behoort het getuigeninstituut tot de geschiedenis. De afschaffing van het vereiste dat een akte moet worden verleden voor een notaris in bijzijn van twee getuigen is overigens in fasen gegaan. Een eerste stap werd gezet bij Wet van 8 december 1971 (S. 717) toen dit voorschrift voor de meeste notariële akten verviel behalve bij, grof gezegd, testamenten en veilingakten. Die laatste categorie verdween vervolgens bij de afkondiging van de WNA van 1999. En nu hebben de getuigen dus sinds een paar jaar ook geen rol meer te vervullen bij het passeren van testamenten, tenzij de notaris (of de testateur) zulks verlangt. Die wens kan de notaris overigens uitspreken bij alle akten, al zal zich dit in de praktijk beperken tot die gevallen waarin één of meer comparanten de akte niet meetekenen. Kortom, de getuigen zijn verdrongen naar de marge van het notariële gebeuren.

Dat is eeuwenlang anders geweest, want het getuigeninstituut is net zo oud als het notariaat zelf. Dat betekent niet dat het altijd onomstreden is geweest. Enerzijds kwam dat door twijfel aan het nut ervan, maar anderzijds ook door de wat losse wijze waarmee het notariaat er bij tijd en wijle mee placht om te gaan. Wat het laatste betreft: al vanaf de zeventiende eeuw zijn er klachten be-

kend over notarissen die getuigen lieten meecompareren die zelfs niet aan de eenvoudigste eisen voldeden, de minimumleeftijd van veertien jaar bijvoorbeeld. Ook kwam het vaak voor dat er maar één of zelfs helemaal geen getuigen aanwezig waren, ter-

wijl ze wél in de akte werden genoemd. Die 'slordigheid' is overigens niet helemaal op het conto van de notaris alleen te schrijven. Vooral aanzienlijke cliënten schijnen nog al eens te hebben geprotesteerd tegen de aanwezigheid van getuigen, en dat valt te begrijpen. Het risico dat een notarisklerkje van een jaar of zestien, 's avonds in de herberg achter een schuimende pot bier, tegenover zijn vrienden zat op te scheppen over hetgeen hij die dag allemaal in vertrouwen had aangehoord, moet in vroeger eeuwen niet ondenkbaar zijn geweest!

Voor dit probleem had de Ventôsewet, die in ons land van 1811 tot 1842 van kracht is geweest, overigens een elegant alternatief. In die periode kon een akte namelijk ook rechtsgeldig worden verleden ten overstaan van twee notarissen, waarbij de tweede notaris als het ware de functie van de getuigen overnam.

Ben Duinkerken

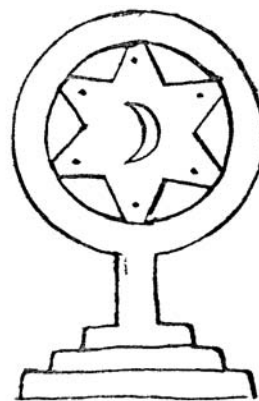
Het signet van de notaris (13)

In de eerste twaalf afleveringen van deze reeks artikeltjes zijn de signetten besproken van negentien notarissen. In de volgende twaalf afleveringen wil ik iets vertellen over het middeleeuwse notariaat per provincie en dat illustreren met signetten. Om te beginnen de provincie

Groningen

Het grondgebied van deze provincie lag in de middeleeuwen in drie verschillende bisdommen: de stad met het omliggende Gorecht behoorde bij Utrecht, de Friese Ommelanden van Groningen bij het bisdom Münster en het oostelijk deel van de provincie was het Westerwolde van het bisdom Osnabrück.

Vanouds was de stad Groningen een belangrijk centrum, niet alleen in economisch opzicht, maar ook bestuurlijk en kerkelijk. Overal komt het middeleeuwse notariaat voor het eerst voor in een kerkelijke omgeving, bij belangrijke geestelijke instellingen of kerkelijke functionarissen. In de stad Groningen wordt in 1362 de eerste notaris gesignaleerd, Hermannus Koten van Almelo, een gehuwd geestelijke en stadsburger van Groningen, die o.a. het testament van de stadssecretaris Frederik Tutekin opstelde.

Het afgebeelde signet is van Sybrandus de Hascha, keizerlijk notaris, van wie akten uit 1430 en 1436 zijn overgeleverd. Hij oorkondt in de omgeving van de Ommelander abten van Selwerd en van Aduard. Van hem is bekend, dat hij in 1417 ingeschreven is aan de universiteit van Keulen als student in het canonieke recht.

Zijn signet kan het best omschreven worden als een podium van drie treden, waarboven een zon, met daarin een zespuntige ster en daarbinnen weer een wassende maan.

In de stad zijn minstens 50 notarissen werkzaam geweest tot aan de reductie van Groningen in 1594.

Wordt vervolgd

Caspar van Heel

De notaris *ingelijst*

Tot nut ende profijt van haer even-naesten. Deze zinsnede uit de *Practique Des Notarischsaps* van de Schiedamse notaris Dirck Heymansz. van der Mast uit 1649 zet kernachtig het ideaal van het beroep van notaris in de vroegmoderne Nederlanden neer. Het openbare en dienstverlenende karakter van het notariaat gaf aan het vak de maatschappelijke legitimatie die nodig was om van het notariaat een professie te maken. Vertegenwoordigers van deze professie in wording hebben niet nagelaten om in beeld en geschrift het publieke imago van het notariaat glans te geven en regelmatig op te poetsen. Alleen al het frequente gebruik van de benaming *notarius publicus* op titelprenten van notarisboeken, zoals in de editie van de *Ars Notariatus* van Jacques Thuys uit 1675, is hiervoor illustratief (afb. hiernaast). De sterfbedscène op de achtergrond van de titelprent duidt niet alleen op een van de kerntaken van de notaris (het opstellen van testamenten), maar is tegelijkertijd op te vatten als metafoor van het gelijkheidsbeginsel dat het notariaat aankleefde. De verbeelding van het naderend einde, waarin *de Dood* als de grote gelijkmaker optreedt, is immers een eeuwenoud motief in de schilderkunst en letterkunde. Ook de welgestelde klant en de man met de pet op de voorgrond van de prent vormen een verwijzing naar de maatschappelijke variëteit van het notariële klantenbestand. De naarstige speurtocht van notarissen naar een "bequaem plaetsken" voor de uitoefening van hun praktijk versterkt dit beeld alleen maar. Een notariskantoor moest "in de loop" zitten. Als 17de-eeuwers een notaris nodig hadden, dan liepen ze gewoon bij hem binnen. Zo deed de Haagse schoolmeester David Beck op een lange wandeling in 1624 het comptoir van notaris Dancker aan "doch en vant hem niet".

In de praktijk stond of viel het dienstverlenende imago van het notariaat vanzelfsprekend met de integriteit van de notariële beroepspraktijk. Discretie, eerzaamheid en integriteit zijn opvallende constanten in de verbeelding van het beroep van notaris in de beeldende kunst van de vroegmoderne Nederlanden. Het portret van de Delftse notaris Ghysbert van Wijck uit 1608 is hiervan een goed voorbeeld (afb. pag 9). Hij zit aan een tafel en is druk bezig met zijn schrijfwerkzaamheden. Zijn twee zoons, Jan en Wouter, staan naast hem. De jongste zoon heeft een brief met het leesbare opschrift "Aan den wijsen voorzieningen seer discrete Sr. Gijsbert van Wijck, notaris tot Delft" in zijn hand; een bewuste identificatie derhalve. Bovendien bevatten zowel het portret van Van Wijck als het bijbehorende pendantportret van zijn vrouw op het paneel een motto, respectievelijk *Fide cui Vide* – in vrije vertaling: let op wie je vertrouwt – en *Eer voor Goudt*. Het zijn toepasselijke motto's voor een notaris en zijn familie. Integriteit en betrouwbaarheid gingen in een notarispraktijk immers boven alles. Ze werden gesymboliseerd door het zegel en het signet van de notaris, die hiermee aangaf persoonlijk garant te staan voor de juistheid van het geschrevene.

Titelprent uit Jacques Thuys, *Ars Notariatus*, ed. 1675
(uit de collectie van de Stichting)

Veel 17de-eeuwse collega's van Van Wijck hebben zich op een vergelijkbare manier laten portretteren. Zelfbewust en overtuigd van eigen kunnen. Stuk voor stuk zijn hun portretten op te vatten als visuele uitingsvormen van een professie in opkomst. Door de talrijke beroepsmatige contacten van notarissen met kunstenaars was het voor hen ook relatief eenvoudig om zich te laten portretteren. Ze waren niet alleen betrokken bij het vastleggen van zakelijke of privé-transacties van schilders, maar ook bij het opstellen van boedelinventarissen. Getrouw legden ze dan lange lijsten van schilderijen en prenten vast. Dat sommige notarissen in de loop van hun carrière meer gevoel voor schilderkunst kregen, lag voor de hand. Voor Delft en Leiden is geconstateerd dat vanaf de jaren veertig en vijftig van de 17de eeuw relatief gezien het aantal (aan schilders) toegeschreven kunstwerken steeg. Notarissen en hun klerken leken zich meer bewust te worden van het belang om kunstenaarsnaam en schilderij met elkaar te verbinden. De Delftse notaris Willem de Langue

was zo'n notaris die kind aan huis was in Delftse kunstenaarskringen. Hij was familienotaris van de familie van Johannes Vermeer en tevens kunstkenner en -handelaar. Zijn portrettist, Willem van der Vliet, die hem in 1626 aan het paneel toevertrouwde, was klant in zijn praktijk.

Met het versoepelen van de portretconventies in de tweede helft van de 17de eeuw kregen de notarisportretten een meer uitgewerkt beroepskarakter. Notarissen lieten zich in hun werkkamer afbeelden, met hun notarisloketkast, liassen en folianten onder handbereik. De nadruk op geordende bewaarprocedures en vak-kennis versterkten het nagestreefde beeld van een deugdelijke notariële beroepsuitoefening. Ook op de titelprint van de eerdergenoemde *Ars Notariatus* ontbreken ze niet.

In de praktijk van alledag echter moest het ideaal van de betrouwbare en gedegen notaris natuurlijk nogal eens het onderspit delven. Niets menselijks was ook notarissen vreemd. Als Roemer Vischer in zijn emblemata-bundel *Sinnepoppen* uit

1614 aan de lezer en beschouwer de spreuk *Periculum in declinatione* - in de afwijking schuilt het gevaar - voorhoudt, dan kiest hij geen willekeurig visueel voorbeeld. Het embleem bevat een afbeelding van een lesenaar met een inktstel. Een schrijvende hand beroert een stuk papier. In de bijbehorende tekst wordt een waarschuwend vingertje geheven. Zodra giften en gaven worden geacht en gierigheid het hart beroert, loopt men "van de eene kromme gang in de ander". Handschriften worden nagebootst, zegels worden onrechtmatig gebruikt en valse getuigenissen worden in rechte aangevoerd. Maar pas op, de waarheid zal de leugen altijd achterhalen! Iedereen die met de inktpot zijn kost verdient, moet dan ook "de koocker (inktkoker) op de rechte zyde hanghen". De notaris is in de beeldende kunst niet alleen in portretten aan te treffen. Ook in talrijke 17de-eeuwse genrevoorstellingen figureert hij regelmatig. Veel van deze afbeeldingen zijn niet van een moralistische ondertoon gespeend. De indruk overheerst dat de notaris hierin niet het mikpunt van kritiek is, maar veeleer een figurant die bijdraagt aan de geloofwaardigheid van de verbeelde boodschap. Een lot dat ook andere beroepsbeoefenaars die regelmatig zijn verbeeld met de notaris delen (o.a. advocaat, geldwisselaar, dokter). Dit is goed te illustreren

Hollandse school,
Portret van notaris Ghysbert van Wijck, 1608
(veiling Christie's Amsterdam, 12 juni 1990, nr. 55)

aan voorstellingen waarin het motief van het *huwelijkscontract van Tobias en Sara* uit het apocriefe bijbelboek Tobias is verbeeld (o.a. Jan Steen, Arent de Gelder). Deze voorstellingen zijn op te vatten als een eigentijdse kritiek op de verzakelijking van het huwelijk. Volgens tijdgenoten speelden geldelijke belangen, gesymboliseerd door

het huwelijkscontract, hierin een te grote rol. Niet voor niets werd het huwelijk uit geldzucht in een serie gravures van Jan Saenredam naar Hendrick Goltzius (laatste kwart 16de eeuw) voltrokken door de duivel. Daar kon geen goeds van komen. Onmiskenbaar is de figuur van de (over)ijverige notaris in dit type voorstellingen een dankbaar personage voor persiflage. Het zijn echter de ouders van het apocriefe bruidspaar, en in het verlengde van hen de beschouwer, die het eigenlijke onderwerp van de voorstelling vormen. Ook in de letterkunde van die tijd was dit een beproefd recept. Niet de bedrieger maar degene die zich laat bedriegen werd op de hak genomen. Hij of zij moest tot inzicht komen en het bedrog van anderen leren doorzien. Daar-

om mogen deze genrevoorstellingen ook niet worden beschouwd als een betrouwbare historische bron voor de toenmalige maatschappelijke opvattingen over het notariaat. Daarvoor zijn de talrijke zelfbewuste notarisportretten van veel groter belang. Ze laten zich lezen als een profielschets van de ideale notaris. Deze nadruk op het ideaal was typerend voor de wijze waarop het gedachtegoed over arbeid in die tijd in de beeldende kunst werd gevisualiseerd. Juist omdat we weten dat de maatschappelijke realiteit minder rooskleurig en veel complexer was, geven deze beelden ons zicht op de idealen (arbeidzaamheid, professionaliteit) en *broken dreams* (ledigheid, oneervolle beroepspraktijken) van onze toenmalige landgenoten.

Annette de Vries (1962) is cultuurhistoricus. Onlangs promoveerde zij op het proefschrift Ingelijst werk. De verbeelding van arbeid en beroep in de vroegmoderne Nederlanden (Zwolle 2004, ISBN 90 400 8948 5), waarvan binnenkort een geïllustreerde handelseditie verschijnt bij Waanders Uitgevers Zwolle. Momenteel werkt zij aan verschillende publicaties. Dit artikel is gebaseerd op het hoofdstuk "De akte" uit haar dissertatie.

Help, de notaris verdrinkt

”Er zou bij het overschrijven een fout gemaakt zijn en er moest alleen opnieuw getekend worden”

Wellicht kennen de lezers van De Ponder de streekromans van Barend de Graaff (1898-1983), een protestants-christelijke auteur die geruime tijd in het onderwijs werkzaam was en daarnaast diverse zangkoren dirigeerde. Veel bekendheid verwierf hij met zijn trilogie ‘Het geslacht van Garderen’ waarvan in ieder geval 15 drukken verschenen zijn. De romancyclus – die in de voorliggende editie 608 bladzijden telt – speelt zich gedurende de tweede helft van de 19de eeuw af in Vianen, de Vijfheerenlanden en Vreeswijk (thans Nieuwegein-Zuid). Een goede kennis wees erop dat in deze familiekroniek twee notarissen te Vreeswijk, vader en zoon Mellaert, een belangrijke rol spelen. Daarom vraag ik uw aandacht voor dit in de leesbibliotheken nog steeds veel gevraagde werk. De plot ervan wordt voor een groot deel gevormd door de ontknoping van de gevolgen van een ernstig vergrijp van Mellaert jr. De notaris krijgt rond 1855 van een rijke oude dame die op een fraai landgoed woont opdracht, een testament op te maken waarin een neef en een nicht, broer en zus, tot enige erfgenamen worden benoemd. Het testament wordt inderdaad verleden ten huize van de testatrice, met de tuinman en de huishouder als getuigen. Men ziet hier dat De Graaff zich niet goed in het Burgerlijk Wetboek georiënteerd had toen hij deze passages schreef. De getuigen waren immers ook legatarissen, zoals later blijkt, zodat zij krachtens art. 992, lid 2 B.W. niet als getuigen bij een openbaar testament konden optreden. Of was het testament een besloten (geheim) testament? Hetgeen wij in de roman lezen wijst enigszins in die richting, maar er zijn ook (en meer) kenmerken van een openbaar testament aanwezig. Hoe dit ook zij, in de avond van de dag waarop het testament verleden is, komt de neef, aspirant-erfgenaam, opnieuw naar tante met een testament, zogenaamd ter vervanging van het eerste. ”Er zou bij het overschrijven een fout gemaakt zijn en er moest alleen opnieuw getekend worden”. Zo gezegd, zo gedaan, en neeflief vertrekt met het tweede testament. Dit heeft, zoals na het overlijden van tante blijkt, een andere inhoud: neeflief is daarin de enige erfgenaam. De jonge notaris, een pas getrouwd man met een kleine praktijk en een rijke schoonfamilie die zich veel van hem had voorgesteld, heeft zich na het overlijden van de eerste akte laten omkopen en werkte mee aan het bedriegen van de erflaatster. Maar het “echte” testament vernietigen, dat deed hij niet. Ergens knaagde de worm van een slecht geweten. Jaren later (ik denk zo omstreeks 1870), als hij, alweer weduwnaar, zijn einde voelt naderen – de meeste personages in dit boek wor-

Gezicht op de Lek bij Ameide

den niet erg oud – tracht hij de schade en het onrecht te herstellen en de slechts aan twee personen bekende smet op zijn carrière weg te poetsen. In het hartje van de winter laat hij zich in zijn koetsje, met de eerste akte in zijn tas, van Vreeswijk naar Vianen rijden en steekt daarbij de bevroren Lek over. In Vianen woont de snode neef; hij heeft de buit al lang binnen en weigert aan rechtsherstel mee te werken. De notaris druipt af, steekt opnieuw de Lek over, maar verdwijnt met koets en al in een wak. De koetsier wordt gered, de notaris en de paarden zijn verdronken, de aktetas is leeg... In de maand mei van dat jaar, volgend op dat, waarin notaris Mellaert met koets en paarden in een wak verdween, haalt Teun van Brakel, de veerman van Ameide, het testament uit een palingfuik.

Ik bespaar u de gebeurtenissen die nog moeten geschieden, voordat de echtgenoot en de zoon van het inmiddels overleden nichtje dit document in handen hebben gekregen en zij met de zoon van de snode neef een dading zijn aangegaan met het door de erflaatster beoogde eindresultaat. Eind goed, al goed. Hij die van de gelukkige afloop profiteert is de Nederlands-Hervormde dominee van Stevenskerke, getrouwd met een Zwolse domineesdochter.

Er komen in het boek ook nog andere notarissen voor. Ze slaan allemaal een redelijk tot goed figuur. Slechts Mellaert jr. reed éénmaal een scheve schaats. Eigenlijk kwam dat omdat er in zijn tijd nog geen ondernemingsplannen bestonden en marginale standplaatsen te lang bleven bestaan. Gelukkig maar voor Barend de Graaff.

P. L. Nève

Pitlo-prijs

Het bestuur van het Pitlofonds deelt mee, dat de eerstvolgende uitreiking van de Pitlo-prijs zal plaats vinden in het jaar 2005. De prijs wordt toegekend voor de belangrijkste publicatie, verschenen in de jaren 1994 tot en met 2003, op het gebied van het positieve latijnse notariële recht of van de geschiedenis (de kunstgeschiedenis inbegrepen) van het latijnse notariaat. De publicatie kan bestaan uit een monografie, maar ook uit een tijdschriftartikel. Een collectief van auteurs van een bundel opstellen kan eveneens aan de prijsvraag deelnemen. Het bestuur van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap te Amsterdam beoordeelt in eerste instantie of een inzending voor mededinging in aanmerking komt.

Publicaties over onderdelen van het privaatrecht, ook indien het notariaat daarmee geregeld in aanraking komt, blijven buiten beschouwing.

Het bestuur van het Pitlofonds stelt de publicaties die aan de genoemde norm voldoen in handen van een jury, die de winnaar bepaalt. Deze jury zal bestaan uit een oneven aantal personen (vijf of zeven) en deze zal door het be-

stuur van het Pitlofonds worden samengesteld, en wel uit personen van verschillende nationaliteiten.

De inzendingen moeten zijn gesteld in het Nederlands, Frans, Duits, Engels, Spaans of Italiaans.

De prijs bedraagt € 10.000, vermeerderd met € 1.500 voor reis- en verblijfskosten. De prijsuitreiking geschiedt te Amsterdam in de zomer van 2005.

Het bureau van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap (Van Eeghenstraat 222 1071 GM Amsterdam tel. 020-6756479) verwacht gaarne voor augustus 2004 de inzendingen in triplo.

Door mededinging doet men ten behoeve van het Pitlofonds afstand van de ingezonden exemplaren.

Bestuur Stichting Pitlofonds

Prof. Mr. Gregor van der Burght

Mr. Eelco K.E.J. Dijk

Prof. Mr. Piet Hein M. Gerver

Postacademisch onderwijs

najaar 2004

Bij deze Ponder treft u de brochure aan met het programma van de lezingencyclus komend najaar. Acht sterk op de notariële praktijk gerichte voordrachten van voortreffelijke docenten.

30 september 2004

Mr P. Blokland, notaris bij De Kort Van der Kolk Van Tuijl te Tilburg en **mr B.C.M. Waaijer**, notaris bij Boekel de Nerée te Amsterdam
Aansprakelijkheidslessen uit de notariële praktijk

7 oktober 2004

Mr J.J.A. de Groot, universitair docent privaatrecht en notarieel recht aan de Universiteit van Amsterdam, oud-notaris, en **Mr A.S. Rueb**, universitair hoofddocent privaatrecht aan de Universiteit van Amsterdam, advocaat
Beslag en executie

14 oktober

Prof. dr R.N.G. van der Paardt, belastingadviseur Loyens & Loeff, tevens hoogleraar belastingrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam
Overdrachtsbelasting en BTW bij de levering van onroerende zaken

28 oktober

Prof. mr A.H.N. Stollenwerck, notaris bij AKD Prinsen Van Wijmen te Rotterdam en bijzonder hoogleraar estate planning aan de Vrije Universiteit te Amsterdam
Estate planning actualiteiten

4 november

Prof. mr L.C.A. Verstappen, hoogleraar Privaatrecht, in het bijzonder Notarieel recht aan de Rijksuniversiteit Groningen, kandidaat-notaris te Nijmegen
Moderniseringswetgeving huwelijksvermogensrecht, tweede en derde onderdeel

18 november

Prof. mr H.J. de Kluiver, advocaat De Brauw Blackstone Westbroek, tevens hoogleraar Ondernemingsrecht aan de Universiteit van Amsterdam (voorzitter van de Expertgroep vereenvoudiging en flexibilisering van het BV-recht) en **Prof. mr L. Timmerman**, advocaat generaal bij de Hoge Raad
Nieuwe ontwikkelingen in het vennootschapsrecht

25 november

Mevr. prof. mr I.J.E.A. van Vijfeijken, hoogleraar belastingrecht aan de Universiteit van Tilburg, tevens verbonden aan PricewaterhouseCoopers
Recente ontwikkelingen in het successierecht.

2 december

Mr B.M.E.M. Schols, Estate Planner en **mr FWJ.M. Schols**, Estate Planner
Evaluatie van het nieuwe erfrecht

Meer informatie over de lezingencyclus kunt u vinden in bijgaande brochure, of via www.notarielestichting.nl.
Inschrijving graag per post of via de website.

Ars Notariatus

Op initiatief van de Stichting is de serie *Ars Notariatus* in 1952 opgezet en aanvankelijk in eigen beheer uitgegeven. Thans verzorgt Kluwer Juridische Uitgevers de serie in samenwerking met de Stichting.

Een abonnement op de gehele serie is mogelijk en levert een korting op van 20%. Alléén voor onze donateurs geldt een zelfde korting op losse, recent verschenen delen van de serie, indien gebruik wordt gemaakt van bijgevoegde bestelstrook.

De redactie van de *Ponder* vraagt auteurs van recente *Ars Notariatus*-delen te beschrijven hoe hun boek is ontstaan, wat de opzet ervan is. Het resultaat daarvan treft u hieronder aan. Niet zo maar recensies, maar persoonlijke beschouwingen van de schrijver.

Mandeligheid

Een wetenschappelijke proeve op het gebied van de rechtsgeleerdheid
Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen
Ars Notariatus 121, XLIV en 431 pag.

Een mandelig genoeg!

1. De dag zelve

Dinsdag 23 september 2003, 8.00 uur. Wij zijn net uit bed. Het lokale mannenkoor staat al bij ons in de tuin en brengt aan mij, mijn echtgenote en onze kinderen een serenade. Het is feest. Ik hoop vandaag te promoveren. Nadat het mannenkoor is afgedropen spoed ik mij naar de stripwinkel om voor de kinderen nog wat nieuw leesvoer te kopen.

De zenuwen blijken toe te nemen. Wat staat mij te gebeuren? Hoe kritisch zullen de hooggeleerden zijn? Zullen de kinderen zich gedragen (de jongste had aangekondigd mij in geval van nood wel te zullen helpen)?

Even voordat de plechtigheid begint, nodigt de pedel de paranimfen en mij uit om even de stapjes te oefenen. Dat gaat goed. Ik sta achter de kathedraal en voel alle spanning - in de geheel lege zaal - wegvloeien.

De plechtigheid blijkt enorm mee te vallen. De vragen zijn kritisch maar ik sla mij daar - voor mijn gevoel - goed doorheen.

De strips vallen in goede aarde. De promotie gaat groten-deels aan onze kinderen voorbij.

Na de receptie genieten wij in intieme kring van een goede maaltijd. De praatjes zijn hartverwarmend. De kinderen genieten van het ijs (wanneer ga jij weer promoveren papa?).

2. Het onderwerp

Het onderwerp van mijn dissertatie is: mandeligheid (een woord dat in mijn nieuwe tekstverwerker - zonder dat ik daarom vraag en zonder dat ik daar iets aan weet te doen - steeds wordt omgezet in landerigheid).

Aanvankelijk was het de bedoeling om mij te concentreren op mandeligheid ex artikel 5:60 B.W., gaandeweg

De auteur

bleek evenwel mandeligheid ex lege (art. 5:62 BW) een buitengewoon boeiend onderwerp. De wettelijke regeling blijkt hier mijlen ver af te staan van de moderne bouw-

technieken. De steunende en dragende functie van muren komt steeds minder vaak aan de orde. Andere functies van muren, zoals geluids- warmte-isolatie, privacy-bescherming en bescherming tegen weersinvloeden, worden steeds belangrijker. Een kijkje over de grenzen bleek waardevolle suggesties op te leveren.

3. Spanningen in het gezinsleven

Aan mijn vrouw is herhaaldelijk gevraagd of zij niet erg leed onder mijn ambitie om dat boek te schrijven. Het antwoord is (ik heb dat ter gelegenheid van dit stukje nog maar eens nagevraagd) steeds ontkennend geweest. Het werk is gespreid over een lange periode (ca 9 jaar). Wij hebben getracht de weekends vrij te houden voor het gezin. Werken aan het boek deed ik in de vroege ochtend en in de avonduren. Het werk heeft ook wel eens een halfjaar stil gelegen.

Overigens heeft mijn echtgenote tezamen met mijn ambtsvoorganger, Jan van der Werf, de gehele tekst gelezen en van commentaar voorzien. Zij bewaren samen goede herinneringen aan de middagen die zij met correctiewerkzaamheden hebben doorgebracht.

4. Spanningen op kantoor

Door mijn maten ben ik steeds zeer gestimuleerd om het boek af te schrijven. De laatste fase van het werk hebben zij mij drie maanden vrijaf gegeven. In alle rust (dat wil zeggen: tijdens verbouwwerkzaamheden aan onze woning, bij verwarming middels een petroleumkachel) heb ik de laatste werkzaamheden kunnen verrichten.

De spanning was meer te voelen daar waar het ging om cliënten. Zij zitten niet te wachten op een notaris die promoveert en daarom zijn werkzaamheden wat minder voortvarend uitvoert. Als middenstandskind stond en staat het belang van cliënten bij mij hoog in het vaandel. Als anderen mij wezen op de trage voortgang van het boek riep ik nogal eens: "cliënten gaan voor!"

5. Slot

Was het aanvankelijk (na mijn studie) zo, dat ik een proefschrift zou willen schrijven om aan bepaalde universitaire (hoofd)docenten (die ik niet met name zal noemen) te laten zien dat ik wel degelijk geschikt was voor het notariaat, gaandeweg werd dit element onbelangrijker. Totdat het uiteindelijk volstrekt onbelangrijk was. Het plezier aan het schrijven en het onderzoek werd daarentegen steeds groter. Op naar het volgende boek!

p.s.: Mandeligheid is in noordelijke streken synoniem aan gemeenschappelijk.

J.G. Gräler

Lieve nichten, lieve neven, ...

Bezorgd door PHG

De in 1929 in Den Haag geboren Remco Campert woont al bijna 40 jaar in Amsterdam. Honderdduizenden lezen zijn columns in de Volkskrant, die hij afwisselend met Jan Mulder onder de naam CAMU schrijft (degene van wiens hand de bijdrage is laat de desbetreffende letters vet drukken, CAMU dus in zijn geval). Zijn proza had altijd meer dan intrigerende titels: "Tjeempie! Of Liesje in Luilletterland" en "Het leven is verrukkelluk" zijn boeken die ieder zich kan herinneren. Maar de grootste kracht van Remco Campert schuilt in zijn poëzie. Wie zijn gedichten leest wordt erdoor gegrepen. Sedert 1966 woont Campert in Amsterdam en door die stad met al zijn eigenaardigheden, met het anders zijn dan andere steden, heeft hij zich vaak laten inspireren. Dat hij op zijn literaire zwerftochten ook ooit eens op een notaris stuitte lijkt dan ook niet verwonderlijk. Overigens, elke gelijkenis met echte notarissen moet u verre van u werpen. Notarissen zijn immers niet bang!

Het lied van de jongens Van het Vondelpark¹

Met de tram gaan ze naar hun werk
als de schemering valt
de jongens van het park

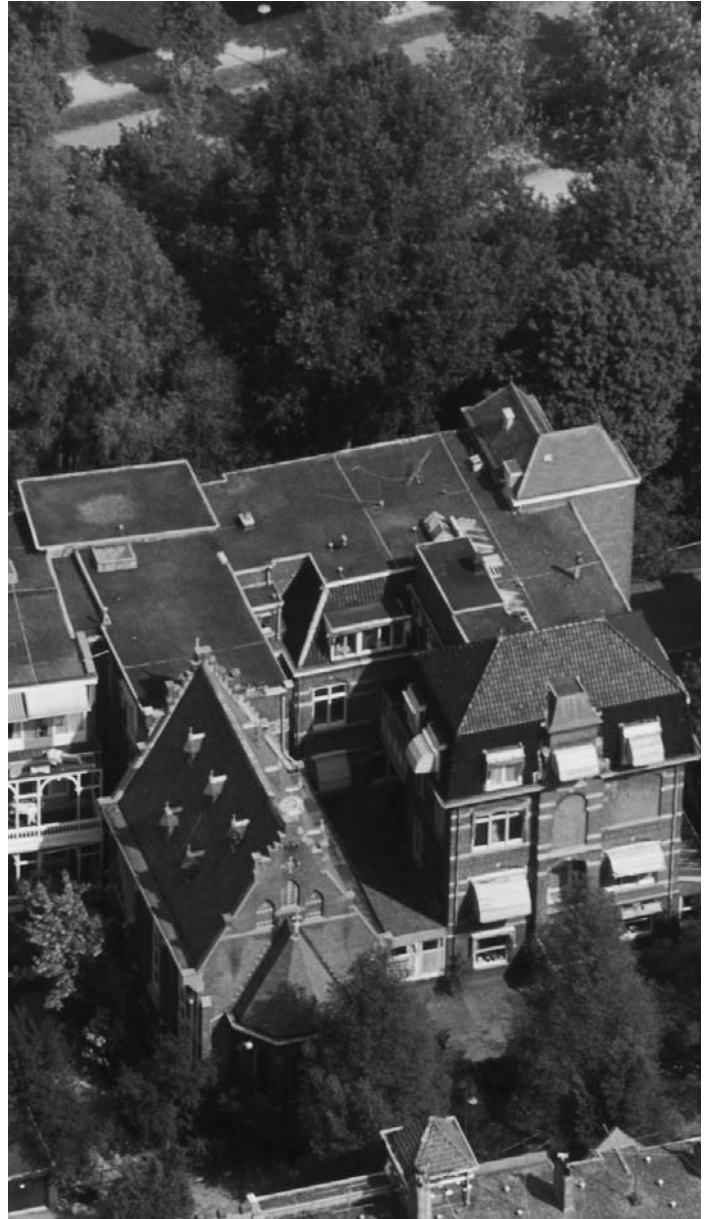
bleek en afgetrokken
goedkope broeken aan
dunne truitjes
kettinkjes van doublé

het gezicht van hun moeder
haal je direct uit het hunne
de jongens van het park

in het struikgewas
tussen de bomen
wachten ze op de eenzame kamerbewoner
huisvader, de verdrietige boekhouder
de bange notaris

als de Volkswagen langskomt
trekken ze zich in het duister terug
even maar
de politie is hun beste kameraad

soms is het warm en zijn er sterren
maar vaker is het koud, valt de regen
is het park als een kwade droom
als je kind bent
met de goedkope zakkam
gaan ze steeds door hun haar
de jongens van het park

Het Vondelpark, onze achtertuin

later komt oom hen halen
oom met het perkamenten gezicht
de streepjes van wenkbrauwen en de dunne mond
oom met flonkerende ringen
aan elke hand twee

weer zitten ze in de tram
de nacht is nog jong, zegt oom
en klopt ze op de dij
met kille bemoediging
en vangt het verdiende geld
van de jongens van het park

¹ Uit: Remco Campert, *Betere tijden*. Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam 1970. Ook opgenomen in: *Amsterdam, De stad in gedichten*. Uitgeverij 521, Amsterdam 2001

Imponderabilia

Schenken

Een Amsterdamse oud-notaris, die lang in het internationale notariële werk heeft gezeten, heeft - alweer - een bijzonder souvenir van zijn reizen meegebracht. Ditmaal was het een asbak uit Buenos Aires, gemaakt ter gelegenheid van de oprichting aldaar van de Union Internationale du Notariat Latin in 1948.

Kop en schotel, met het portret van J.M.L. Mispelblom Beijer, notaris te Dinxperlo en Lochem van 1856 tot 1881

Aan weerszijden van het spreekgestoelte in de grote zaal reiken de schilderijen nu bijna tot de hanenbalken. Daar hangt sinds kort ook onze nieuwste aanwinst, een door Georg Rueter geschilderd portret van de heer S.D. Scheffelaar Klots, notaris te Bussum van 1892 tot 1927. Diens kleinzoon en naamgenoot - derde generatie notaris in het Gooi - heeft het schilderij geschonken en zelfs de restauratie voor zijn

rekening genomen. In de volgende Ponder zal Marianne Eisma aandacht besteden aan dit portret. De heer Scheffelaar Klots is en was geen onbekende voor de Stichting. Al jaren geleden schonk hij de benoemingsakte van zijn grootvader uit 1892, die nu naast diens portret in de zaal hangt. Maar zijn wonderlijkste cadeau is toch wel een negentiende-eeuwse porseleinen kop en schotel, met een fotootje erop van zijn oudoom Mispelblom Beijer. Ook notaris, natuurlijk.

Onze bovenste studiezaal, pal onder het dak, herbergt - naast honderden boeken - allerlei notariële curiosa. Zoals het portret en twee jubileumborden van A.B. Dam, notaris te Rotterdam van 1915 tot 1934, geschonken door zijn kleindochter als aandenken aan haar grootvader. En een advocaat uit een notarieel nest, z'n vader was notaris en z'n moeder kandidaat, vond dat het schrijfgerei van zijn vader - een inktpot, vloeit, liniaal en slijper uit de jaren dertig - daar op zolder prima thuis hoorde. Wie zou hem tegenspreken?

Minder tastbaar, maar vast bedoeld als compliment voor onze rubriek in het WPNR, was dat fantastische gebaar van een scheidend WPNR-redacteur, die zijn afscheidscadeau liet bijschrijven op onze rekening.

En dan dat andere brede gebaar, van een defungerende Amsterdamse notaris. Hij vroeg zijn relaties ter gelegenheid van zijn afscheid een bijdrage te storten op de rekening van de Stichting. Dat deden ze méér dan royaal, tezamen voor bijna € 5.000. Op verzoek van de jubilaris wordt dit bedrag bestemd voor een nader te bepalen uitzonderlijke aanwinst van de collectie.

Zomersluiting

De laatste twee weken van juli, van maandag 19 juli tot en met maandag 2 augustus, is de stichting wegens vakantie gesloten.

Liesbeth M. van der Marck

Recht en Literatuur

Het recht is een dame. Gehuld in draperieën en voorzien van weegschaal en zwaard blikst zij over de hoofden van justitiabelen en rechtsbeoefenaren heen. De bezoekers van Vierschaar of rechtsgebouw zullen zich ervan bewust zijn dat Vrouwe Justitia een symbool in marmer is. Maar zouden zij ook de gebeeldhouwde metaforiek onderkennen van een ingesleten uitdrukking als "de sterke arm" of een ogenschijnlijk vanzelfsprekende als "het recht als ruggengraat van de samenleving"? De personificatie van het recht is een van de onderwerpen die aan de orde komen in de bundel *Law and Literature, The Happy Couple*². Een andere bijdrage richt zich op de retoriek in een pleidooi voor het eerstgeboorterecht in het Engeland van Henry VIII. Ook bevat de bundel beschouwingen over de romans *Bleak House* (1853) van Charles Dickens en *The Entail* (1822) van John Galt, beide opgebouwd rond een erfrechtelijke casus. Wee degene die verstrikt

raakt in de wereld van het (erf-)recht! Niet slechts dreigt de bedelstaf, maar ook doemt het spook op der krankzinnigheid.

"Summum ius, summa iniuria" lijkt de boodschap te zijn van *Der Fall Maurizius*, een onverdiend onbekende roman van Jakob Wassermann, tijdgenoot van Thomas Mann. Waartoe een ethische kritiek op hoe het recht spreekt kan leiden, demonstreert James Boyd White, Amerikaans roerganger van Law & Lit. Een daaropvolgende puntige praktijkgerichte reactie relativeert al te hoopvolle verwachtingen.

Voor recente Nederlandse beschouwingen over Recht en Literatuur verwijs ik graag naar *Ars Aequi* dat dit thema als Rode Draad heeft voor zijn afleveringen in 2004³ en daaraan in november een symposium zal wijden.

Carinne Elion-Valter

1 Ontleend aan W.J. Witteveen, *De denkbeeldige staat, Voorstellingen van democratische vernieuwingen*, Amsterdam Univ. Press, 2000 waarin veel aandacht voor de sturende rol van metaforen. Daarover ook in *Rechtsfilosofie & Rechtstheorie* 2003/3.

2 Ed. J. Neville Turner & Pamela Williams, *The Federation Press, Leichhardt, NSW (Austr.)*, 1994. Niet echt van recente datum, maar wel sinds kort opgenomen in de bibliotheek van de Stichting en derhalve beschikbaar voor ieder die een indruk wil krijgen van het brede spectrum van dit vakgebied.

3 Of de bundel *Verbeeldingsmacht, Wat juristen moeten lezen*, ed. W. J. Witteveen, H.S. Taekema, Boom Juridisch, Den Haag, 2000.

Een eigen Fonds op Naam binnen het Prins Bernhard Cultuurfonds

Het Prins Bernhard Cultuurfonds geeft cultuur de kans, maar is daarbij mede afhankelijk van anderen – particulieren, stichtingen en bedrijven – die ook zélf cultuur de kans willen geven. Sinds 1987 kent het Prins Bernhard Cultuurfonds hiervoor een bijzondere formule: het **Fonds op Naam**®

Een Fonds op Naam is een apart fonds, dat wordt beheerd als zelfstandig onderdeel van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Enkele kenmerken:

- De schenker bepaalt zelf de naam en de doelstelling van het fonds (bijvoorbeeld beurzen voor musici of beeldend kunstenaars, restauratie van monumenten of bescherming van flora en fauna)
- Een schenking kan fiscaal geheel aftrekbaar zijn;
- Er is geen schenkingsrecht verschuldigd
- Een Fonds op Naam heeft een vermogen van minimaal € 50.000.

Inmiddels heeft het Prins Bernhard Cultuurfonds meer dan 150 Fondsen op Naam. Daarmee is het Cultuurfonds toonaangevend.

Prins Bernhard **Cultuurfonds** geeft cultuur de kans

Fonds op Naam: Jonge Musici Fonds
Doelstelling fonds: Het financieel ondersteunen van jonge, uitvoerende musici

Begunstigde: David Kweksilber
Bedrag: 12.000 euro
Bestemming: Verblijf van een jaar in New York

www.cultuurfonds.nl, info@cultuurfonds.nl, telefoon (020) 520 6130

BORG DORFF

Nummer 16, juli 2004

15

Vast en goed

onder redactie van: prof.mr. J. Struiksma, mr. A.A. van Velten jr.,
prof.mr. P. Vlas en mr. B.C.M. Waaijer

Deze bundel Vast en Goed is opgedragen aan prof.mr. A.A. van Velten als blijk van waardering voor zijn werkzaamheden onder meer als notaris te Amsterdam en bijzonder hoogleraar aan de VU. Van Velten heeft zich in die hoedanigheden een autoriteit getoond op het terrein van de privaatrechtelijke aspecten van grondgebruik. De opstellen in deze bundel zijn geschreven door Nederlandse en buitenlandse auteurs, en hebben tot onderwerp privaatrechtelijke en bestuursrechtelijke aspecten van onroerende zaken. Aan de orde komen onder andere de recentelijk in werking getreden bepalingen inzake de koop van onroerende zaken en aanneming van werk, het appartementenrecht en de taak van de notaris in het rechtsverkeer van onroerende zaken.

Kluwer Rechtswetenschappelijke Publicaties

Omvang 364 pagina's, € 60,-. ISBN 90 13 01048 2, Kluwer, 2003

Prijzen zijn inclusief BTW.

Prijswijzigingen voorbehouden. Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

KLUWER

BESTELLEN? Ga naar de shop van www.kluwer.nl/juristen
en zoek op ISBN. U kunt ons ook bellen (0570) 67 34 49,
faxen (0570) 69 15 55 of e-mailen (juridisch@kluwer.nl).

Klaassen-Luijten-Meijer Huwelijksgoederen- en Erfrecht

Tweede gedeelte: Erfrecht

prof.mr. E.A.A. Luijten en prof.mr. W.R. Meijer

In dit werk ligt uiteraard de nadruk op de behandeling van het op 1 januari 2003 in werking getreden nieuwe recht.

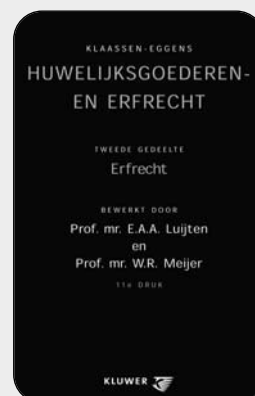
Het boek geeft echter ook een beeld van het tevoren geldende recht, dat in talloze gevallen nog zal moeten worden toegepast.

Daarbij wordt verklaard en uitgelegd waarin de belangrijkste verschillen tussen oud en nieuw recht bestaan.

Uitvoerig komt ook ter sprake de bijzondere rechtsfiguur van de ouderlijke boedelverdeling, die tot in lengte van jaren de afwikkeling van vele nalatenschappen zal blijven beheersen, terwijl tenslotte elk hoofdstuk van dit werk eindigt met een behandeling van het betreffende overgangsrecht.

Omvang 584 pagina's, € 77,-. ISBN 90 271 5214 4, 11e druk, Kluwer, 2003

Prijzen zijn inclusief BTW. Prijswijzigingen voorbehouden. Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

KLUWER

BESTELLEN? Ga naar de shop van www.kluwer.nl/juristen
en zoek op ISBN. U kunt ons ook bellen (0570) 67 34 49,
faxen (0570) 69 15 55 of e-mailen (juridisch@kluwer.nl).